

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, головного наукового співробітника лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України **Єльнікової Галини Василівни** на дисертаційне дослідження **Кравчинської Тетяни Сергіївни** «Управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів», подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

1. Актуальність обраної теми.

В умовах соціально-економічних змін та входження України до європейського й світового співтовариства змінюються вимоги до управління навчальними закладами, зокрема дошкільними. Реформування дошкільної освіти спрямовується на зміну методологічного і науково-методичного підходів до виховання й навчання дошкільнят, створення інноваційних технологій формування нового громадянина, здатного до самоорганізації, самостійного здобуття знань, професійної самовизначеності, розвитку і реалізації своїх здібностей для соціального блага і процвітання України.

В рішенні цього питання беруть безпосередню участь педагогічні працівники дошкільних навчальних закладів. Від їхньої професійної компетентності і педагогічної майстерності залежить майбутній образ теперішніх дошкільнят. Отже, найважливішою проблемою забезпечення якості вітчизняної дошкільної освіти є розвиток мотивації педагогічного колективу освітнього закладу до удосконалення власної професійної діяльності. Саме на цю актуальну проблему сфокусована увага та науковий пошук дисертаційного дослідження Кравчинської Тетяни Сергіївни.

Тому актуальність обраної дисертанткою теми дослідження не викликає сумнівів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна та повнота викладу в опублікованих працях.

Дослідження узгоджене із сучасною освітянською нормативно-правовою базою, провідними концепціями розвитку освіти в Україні, виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України «Технології підготовки керівників районних (міських) відділів освіти до оцінювання освітньої політики», державний номер реєстрації 0112U000665. Тема дослідження узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 23 квітня 2013 року).

Визначені автором суперечності між реалізацією головних завдань дошкільної освіти та неготовністю педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів до вмотивованого здійснення професійної діяльності, необхідністю якісного надання дошкільними навчальними закладами освітніх послуг та недостатньою обізнаністю керівників дошкільних навчальних закладів стосовно управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників. зумовлюють пошук нових шляхів вирішення відзначеної проблеми. (с. 5–6 дис.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше: розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління мотивацією професійної діяльності педагогів ДНЗ; здійснено аналіз сучасного стану мотивації професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів; визначено основні підходи до управління мотивацією професійної діяльності у системі дошкільної освіти. Поглиблено уявлення про сутність та особливості управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів шляхом вивчення основних мотивів професійної діяльності педагогів та

розроблення критеріїв управління мотивацією професійної діяльності. Подальшого розвитку набула теорія управління дошкільним навчальним закладом через вирішення проблеми побудови дієвого механізму управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (с. 8 дис.; с. 3–4 автореф.).

Дисертаційна праця Т.С. Кравчинської відрізняється ґрунтовністю, досить високим рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до розв'язання наукових проблем. Так, дисертанткою на основі ґрунтовного аналізу широкого кола наукових джерел (220 найменувань, з них 18 іноземною мовою) здійснено аналіз філософських, педагогічних, психологічних досліджень, управлінської і навчально-методичної літератури. Узагальнення ідей провідних вітчизняних та зарубіжних учених С. Адамса, О. Бандурки, О. Бондарчук, В. Врума, О. Галуса, О. Гриценко, Л. Карамушки, Е. Локка, М. Мескона, В. Маслової, та ін. дали можливість визначити сутність основних підходів до управління мотивацією: авторитарного, прагматичного, розвивального, ліберального (с. 5 автор. та с. 11–39 дис.) та виокремити основні поняття дослідження: «управління», «мотивація», «методи управління», «управління мотивацією професійної діяльності», «моніторинг мотивації професійної діяльності» (с. 40–63 дис.).

У результаті проведеного контент-аналізу визначено основні ознаки та спільні риси понять «мотивація» та «управління мотивацією».

Обґрунтовуючи основні положення, автор приділяє увагу нормативно-правовій базі, результатам наукових досліджень відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, а також практиці організації управління мотивацією професійної діяльності персоналу освітньої організації.

Нам близька позиція автора, що вбачає успішність процесу управління мотивацією педагогічних працівників через застосування засобів моніторингу за виділеними критеріями стилю управління керівника та

самотивацією педагога, поєднуючи внутрішню та зовнішню мотивацію професійної діяльності, оскільки це є актом адаптивного управління.

Тетяною Сергіївною розглянута класифікація основних мотивів професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, визначено систему внутрішніх та зовнішніх мотивів професійної діяльності, кожен з яких розглянуто в єдності теоретичної, практичної та дослідницької складових, реалізація яких підсилює комплексний теоретичний розгляд досліджуваної проблеми.

Здобувачкою обґрунтовано доцільність запровадження моніторингу мотивації професійної діяльності. На основі системного аналізу практичного стану досліджуваної проблеми науково обґрунтовано низку недоліків існуючої системи мотивації професійної діяльності педагогічних працівників, серед яких часткову обізнаність керівника про сутність мотивації колективу, перевага зовнішніх мотивів професійної діяльності над внутрішніми та часткове задоволення основних потреб педагогів.

Безперечним науковим здобутком дисертантки є авторська модель управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, що складається з п'яти структурних блоків, які визначають необхідні параметри поетапного впровадження експериментального процесу розвитку мотивації професійної діяльності педагогічних працівників. Результатом реалізації моделі автором визначено розвиток мотивації професійної діяльності педагогічного колективу для досягнення цілей дошкільного закладу.

У дисертації охарактеризовано експериментальну перевірку дієвості застосування обґрунтованої моделі. Результати формувального етапу експерименту підтвердили доцільність застосування комплексного стилю управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників, і стали доказом того, що запропонована експериментальна модель є ефективною.

3. Достовірність одержання результатів дослідження.

Достовірність експериментальних результатів не викликає сумнівів, оскільки вони підкріплюються сукупністю теоретичних, емпіричних, статистичних і графічних методів проведення наукових досліджень та забезпечуються ретельною організацією педагогічного експерименту з математичною і статистичною обробкою отриманих даних за допомогою комп'ютерного забезпечення SPSS версії 20.0 for Windows. Вони в цілому підтверджують результативність запропонованої автором моделі управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Сформульовані основні результати дослідження змістовно узгоджуються з поставленими завданнями і дають досить повне уявлення про те, якою мірою дисертанту вдалося їх вирішити. Висновки в роботі обумовлюють наукову новизну, однак сформульовані, як перелік здійсненої дисертанткою роботи, іноді без відповіді на питання, що саме було з'ясовано при виконанні завдання (напр., не визначено, які саме *особливості управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів, завд. 2.*) (с. 2 і 13 автор.; с. 139, п. 3 дис.).

Проте в цілому, Кравчинська Тетяна Сергіївна у процесі виконання дослідження та аналізу результатів експериментальної роботи, виявила себе як сформований науковець, здатний на аргументовані узагальнення, творче вирішення поставлених завдань.

Результати її дисертаційного дослідження впроваджено в практику роботи 7-ми дошкільних навчальних закладів та 2-ох районних управлінь освіти м. Києва, а також 3-х ясла-садків м. Дніпропетровськ, м. Черкаси, м. Бурштин Галицького району Івано-Франківської обл. (с. 8–9 дис.). Достовірність практичних розробок автора підтверджені відповідними довідками.

4. Теоретична та практична цінність дослідження для науки та практики. Шляхи використання результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження являє собою конкретний внесок в педагогічну науку, що полягає в моделюванні системи управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів.

Отримані результати дослідження відрізняються необхідною науковою новизною, складають цінність для науки і практики. Практична цінність одержаних результатів для подальших наукових досліджень обумовлена запропонованою автором моделлю управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів. Уваги практиків заслуговують підготовлені автором і видані окремою брошурою методичні рекомендації для керівників дошкільних навчальних закладів щодо запровадження моделі. Запропонований Кравчинською Тетяною Сергіївною комплекс систематизованих методик для моніторингу мотивації професійної діяльності керівників ДНЗ може застосовуватися державними службовцями відділів/управлінь освіти.

Висновки й пропозиції роботи сприятимуть вмотивованості професійної діяльності педагогічних працівників ДНЗ.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 15 друкованих працях. Серед них 6 наукових статей у фахових виданнях, 3 статті у зарубіжних виданнях, 6 – тези у матеріалах науково-практичних конференцій. Матеріали друкованих праць в цілому розкривають зміст дисертаційного дослідження і можуть продуктивно використовуватися науковцями і практиками.

Для практичного застосування змістовними і цікавими є додатки, що можуть служити підґрунтям для організації і здійснення дослідно-експериментальної роботи з вивчення управлінських питань щодо мотивації професійної діяльності педагогів, а також організації і проведення відповідного тренінгу.

5. Оцінка оформлення дисертації і змісту автореферату.

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами до кандидатських дисертацій.

У дисертаційному дослідженні чітко та логічно побудований науковий апарат, аргументована та сформульована мета, визначені об'єкт, предмет та завдання дослідження. Структура дисертації науково доцільна, концептуально виправдана, включає в себе вступ, три розділи, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

Повний обсяг дисертації складає 261 сторінку, із них основного тексту – 184 сторінки. Дисертація містить 15 таблиць, 29 рисунків, 21 додаток, список використаних джерел.

Дослідження відрізняється чіткою структурою та цілісністю викладеного матеріалу. Розділи дисертації є логічно завершеними і взаємопов'язаними.

Структурна побудова, зміст, результати, основні висновки роботи, що викладені в авторефераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації. Проте список опублікованих праць за темою дисертації не відповідає п. 5.3. вимог державного стандарту до оформлення автореферату дисертації, де зазначається, що праці розташовуються у такому порядку: наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації; опубліковані праці апробаційного характеру; опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації (в авторефераті інші рубрики, що не співпадають з вимогами).

6. Дискусійні положення і критичні зауваження по роботі:

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Виклад змісту дисертаційного дослідження потребує певної переструктуризації, а саме: підрозділ 2.3 «Сучасний стан управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників ДНЗ»

доцільніше перемістити в перший розділ, а підрозділ 3.1 «Зміст та складові моделі управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників ДНЗ» – у другий розділ.

2. Робота значно виграла б, якби дисертантка додала одним із завдань дослідження зарубіжний досвід розвитку мотивації професійної діяльності педагогічних працівників, адже в підрозділі 1.3 він дуже вдало визначений. Крім того, на наш погляд, у перелік завдань доцільно було б внести визначення критеріїв щодо результатів управління мотивацією.

3. У другому розділі розглядаються критерії і критеріальна основа визначення результатів управління мотивацією. В дисертаційному дослідженні у висновках до другого розділу перелічені ці критерії (с. 138), однак вони не зазначені у завданнях, а отже, їх немає і у загальних висновках.

4. Експериментальна перевірка розробленої моделі здійснена на високому науково-методичному рівні але бажано було б ще більш детально розкрити результати, відобразивши кількісні показники у висновках.

5. Четверте завдання дослідження наголошує на розробці методичних рекомендацій щодо управління мотивацією, у висновках зазначається виконання цього завдання без наголошення їх видання окремими брошурами, а у тексті дисертації відсутні будь-які відомості про розроблення методичних рекомендацій. У вимогах до оформлення дисертацій є фраза про формулювання рекомендацій щодо наукового та практичного використання одержаних результатів.

6. Бажано було б сформулювати висновки до розділів і загальні висновки не як звіт про здійснену роботу, а як вирішення зазначених у вступі завдань і досягнення мети дослідження.

Слід зазначити, що висловлені зауваження стосуються культури оформлення дисертації та її логічного викладу, мають рекомендаційний характер і тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження й істотно не знижують його теоретичної та

практичної цінності.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Кравчинської Тетяни Сергіївни «Управління мотивацією професійної діяльності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів» є завершеним, цілісним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичного і практичного значення отриманих результатів відповідає вимогам до кандидатських дисертацій пп. 9, 11, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., що дає підстави для присудження Кравчинській Тетяні Сергіївни наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
лабораторії технологій професійного
навчання Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України

Г. В. Єльнікова

